

Nr 37

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår höjning av statens andel av totalisatormedel, jämte i ämnet väckta motioner.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1958 (Bilaga nr 1 till statsverkspropositionen 1958: Inkomster å driftbudgeten) har chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1958/59 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen har därvid anmält riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1957 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen be- myndiga Kungl. Maj:t att, med verkan från och med den 1 juli 1958, med- dela föreskrifter om överföring till statsverket av — utöver de belopp som enligt nu gällande bestämmelser skall till statsverket överföras — ytterli- gare fem procent av insatserna vid totalisatorspel i samband med travtäv- lingar.

Till bevillningsutskottets behandling har hänvisats de i anledning av förevarande förslag i statsverkspropositionen väckta likalydande motionerna I: 252 av herr *Mannerskantz* och II: 321 av herr *Cassel*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i enlighet med kungl. lantbruksstyrelsens förslag besluta att staten tillkommande andel av insatserna vid totalisatorspel i samband med såväl trav- som galopptävlingar i intet fall skall överstiga 20 procent».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det föl- jande, hänvisa till motionen I: 252.

Av *ovannämnda statsrådsprotokoll* inhämtas bl. a. följande.

Statens sakrevision har den 14 oktober 1957 till Kungl. Maj:t överlämnat en promemoria rörande totalisatormedlen och deras användning. I prome- morian erinras om att Kungl. Maj:t på riksdagens hemställan år 1923 ut- färdade en kungörelse (SFS 87) angående anordnande av vadhållning me- delst så kallad totalisator. Vidare anføres i huvudsak följande.

Tillstånd till sådan vadhållning kunde enligt bestämmelserna lämnas av Kungl. Maj:t och endast till sammanslutning, som har till ändamål att för hästavelns främjande hålla offentliga kapplöpningar eller travtävlingar samt under villkor att vinsten, med av Kungl. Maj:t bestämt, skäligt avdrag för tävlingspriser och allmänna omkostnader, inbetalades till statsverket för

att användas till understöd av landets hästavel. Ny kungörelse utfärdades den 7 juni 1934 (SFS 237/34), som i sin tur ersattes av den s. k. lotteriförordningen (SFS 207/39). I förarbetena till 1934 års kungörelse förutsattes allttjämt, att dylika medel skulle komma hästaveln till godo, medan intet härom intagits i själva kungörelsen.

Totalisatorspelet har utvecklats kraftigt under årens lopp, från 0,5 miljoner kronor i total omsättning år 1923 till 65 miljoner kronor år 1946 och närmare 190 miljoner kronor år 1956. Utvecklingen framgår närmare av följande tabeller.

Totalisatoromsättningen vid travtävlingar under åren 1947—56

År	Kronor					Procent			
	Totalt	Fastställt vinstavdrag, 20 %		Utdelningsbart belopp, 80 %		20 %		80 %	
		staten	organisationerna	organisationerna (bråkdelar) ¹	allmänheten ¹	staten	org.	org. (bråkdelar) ¹	allmänheten ¹
1947	59 059 615	6 006 779	5 805 144	768 000	46 479 692	10,17	9,83		
1948	48 351 630	7 975 643	5 144 284	629 000	34 602 703	16,50	10,64		
1949	54 408 042	6 245 942	5 540 993	707 000	41 914 107	11,48	10,18		
1950	62 053 047	6 287 476	6 123 132	807 000	48 835 439	10,13	9,87		
1951	80 935 663	8 790 396	7 396 736	1 052 000	63 696 531	10,86	9,14	1,3	78,7
1952	104 539 599	11 780 689	9 127 229	1 359 000	82 272 681	11,27	8,73		
1953	127 887 439	14 822 864	10 754 622	1 663 000	100 646 953	11,59	8,41		
1954	142 719 520	16 702 542	11 841 362	1 855 000	112 320 616	11,70	8,30		
1955	158 611 585	18 606 290	13 116 026	2 062 000	124 827 269	11,73	8,27		
1956	173 293 018	20 558 587	14 099 987	2 253 000	136 381 444	11,86	8,14		

¹ Fördelningen mellan organisationerna och allmänheten beräknad på grundval av erhållna uppgifter för Solvalla travbana.

Totalisatoromsättningen vid galopptävlingar under åren 1947—56

År	Kronor					Procent			
	Totalt	Fastställda vinstavdrag, genomsnittligt ca 26 %		Utdelningsbart belopp, genomsnittligt ca 74 %		ca 26 %		ca 74 %	
		staten	organisationerna	organisationerna (bråkdelar) ¹	allmänheten ¹	staten	org.	org. (bråkdelar) ¹	allmänheten ¹
1947	11 099 182	1 164 521	1 055 315	144 000	8 735 346	10,49	9,51		
1948	9 394 113	1 806 812	1 010 243	122 000	6 455 058	19,23	10,75		
1949	9 529 591	1 488 103	1 030 239	124 000	6 887 249	15,62	10,81		
1950	9 318 625	1 422 835	1 012 515	121 000	6 762 275	15,27	10,87		
1951	11 587 334	1 863 628	1 126 892	151 000	8 445 814	16,08	9,73	1,3	72,7
1952	11 798 588	1 864 000	1 161 477	153 000	8 620 111	15,80	9,84		
1953	12 266 881	1 574 475	1 526 583	159 000	9 006 823	12,84	12,44		
1954	13 046 352	1 666 764	1 622 654	170 000	9 586 934	12,78	12,44		
1955	13 978 276	1 752 875	1 841 378	182 000	10 202 023	12,54	13,17		
1956	13 487 446	1 684 991	1 804 332	175 000	9 823 123	12,49	13,38		

¹ Fördelningen mellan organisationerna och allmänheten beräknad på grundval av erhållna uppgifter för Solvalla travbana.

I detta sammanhang må anmärkas att det av en i propositionen redovisad tablå, vilken hämtats från lantbruksstyrelsens remissyttrande i ärendet, framgår, att omsättningen å kombinerat spel vid galopptävlingar under åren 1947—1956 icke något år understigit 50 % av totalomsättningen och genomsnittligen uppgått till 58,7 %.

Efter en redogörelse för hur statens andel av totalisatormedlen begagnats under olika tidsperioder samt vilka anslag som från och med budgetåret 1947/1948 anvisats för hästavelns främjande anför statens sakrevision i promemorian i huvudsak följande.

I samband med medgivande av tillstånd att anordna vadhållning, vilket brukat ske för ett år i sänder, har vissa föreskrifter meddelats rörande dispositionen över de inflytande totalisatormedlen. Sålunda har stadgats, att av insatsernas totala belopp skulle innehållas 20 procent, varför vinnarnas andel i totalbeloppet utgjorde 80 procent av insatserna. Denna fördelning av totalisatormedlen har varit oförändrad genom åren med undantag för tiden den 1 april 1948—31 mars 1949, då enligt beslut av 1948 års riksdag ytterligare tio procent av insatserna överfördes till statsverket. Denna ökning av statsverkets del av totalisatormedlen medförde en sjunkande spelomsättning, vilket föranledde riksdagen att redan påföljande år, med undantag för det vid galopptävlingar förekommande kombinationsspelet, återgå till den lägre uttagsprocenten. Rörande fördelningen av förutnämnda andel om 20 procent har Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter, såvitt angår travtävlingar senast i brev den 24 mars 1949. Statsverkets andel skall utgå efter en i brevet närmare angiven progressiv skala, innebärande att vid speldagsomsättningar under 100 000 kronor staten tillföres mellan 2 och 6 procent samt vid högre omsättningar 14 procent. För kapplöpningar har Kungl. Maj:t utfärdat liknande bestämmelser, senast i brev den 25 mars 1955 och den 23 mars 1956, varvid dock en omsättning av 150 000 kronor fastställdes som gränsvärde. Återstoden av ifrågavarande andel om 20 procent får av anordnaren användas för anskaffande av priser, allmänna omkostnader m. m. Härutöver tillgodogör sig anordnaren även öresbeloppen (bråkdelarna) å till allmänheten utfallande spelvinster. Den tillämpade avrundningsregeln innebär, att organisationerna årligen tillföres icke obetydliga belopp. Under år 1956 kan således värdet av innehållna bråkdelar totalt beräknas ha uppgått till över två miljoner kronor.

Antalet föreningar, som erhållit auktorisation att bedriva totalisatorverksamhet, har varierat under årens lopp. År 1956 uppgick dessa till 35, varav 30 utgjordes av travsällskap. Organisationerna bedriver sin rörelse såsom ideella föreningar. I de fall fasta anläggningar av någon betydelse har uppförts för tävlingsändamål, förvaltas dessa nära nog undantagslöst av särskilda aktiebolag, vilka i sin tur uthyr banorna till tävlingsarrangörerna.

Av tidigare redovisad sammanställning av totalisatorutvecklingen åren 1947—1956 framgår, att travsportorganisationernas vinst av totalisatorn mer än fördubblats under denna period samtidigt som dock den procentuella andelen av totalomsättningen successivt nedgått. Anledningen till att organisationernas andel minskats relativt sett är den ökade omsättningen under varje speldag. Totalisatoromsättningen har emellertid, även om hänsyn togs till förskjutningen i penningvärdet, numera uppnått en betydande storleksordning.

Sakrevisionen uttalar avslutningsvis i promemorian att försöket år 1948 att höja uttagningsprocenten från 20 till 30 visserligen slog väl ut för staten

men resulterade i reducerad spelomsättning och därav betingat inkomstbortfall för organisationerna. Då spelomsättningen numera är av en helt annan storleksordning än år 1948 måste enligt promemorian hållas för sannolikt, att en mindre höjning, förslagsvis till 25 procent, nu skulle vara genomförbar utan kännbara konsekvenser för totalisatorhållarna. Med ett dylikt vinstavdrag skulle statsverket vid en omsättning motsvarande 1956 års kunna tillföras ytterligare åtta å nio miljoner kronor. Enligt sakrevisionens mening bör en dylik ökning genomföras som ett provisorium i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande totalisatorverksamheten.

Över sakrevisionens promemoria har, efter remiss, utlåtanden avgivits av riksräkenskapsverket, statskontoret, lantbruksstyrelsen och utredningsmannen med uppdrag att utreda totalisatorverksamheten. Till lantbruksstyrelsens utlåtande har fogats till styrelsen ställda skrifter från Jockeyklubben och Svenska travsportens centralförbund. Sistnämnda förbund jämte Sveriges travhästägares riksförbund har därjämte till finansdepartementet inkommit med särskilda skrifter.

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget rörande totalisatormedlen har *departementschefen* anfört följande.

Såsom framgår av sakrevisionens promemoria kan en ökning vinnas på i princip två olika sätt, nämligen antingen genom höjning av statens andel av gällande vinstavdrag om 20 procent eller genom uttag av särskilt, enbart staten tillfallande ytterligare vinstavdrag. Det förstnämnda alternativet innebär ändrad fördelningsgrund mellan staten och totalisatorhållarna och påverkar direkt dessas ekonomi. Det senare berör främst den spelande allmänheten. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1957 har chefen för jordbruksdepartementet tillkallat en utredningsman med uppdrag att utreda totalisatorverksamheten. Sakrevisionens promemoria torde senare böra överlämnas till utredningsmannen för att tagas under övervägande vid fullgörande av utredningsuppdraget. I likhet med sakrevisionen finner jag emellertid, att totalisatoromsättningen numera uppnått en sådan storleksordning, att en höjning av vinstavdraget är befogad redan nu. En ändring av fördelningsgrunden för vinstavdraget synes däremot, såsom framhållits i sakrevisionens promemoria, böra föregås av en lönsamhetsundersökning. Jag anser mig böra förorda, att till statsverket inlevereras totalisatormedel med — utöver den andel som enligt hittills gällande föreskrifter redovisats till statsverket — fem procent av insatsernas totalbelopp. De nya föreskrifterna torde böra gälla från och med den 1 juli 1958 samt, i överensstämmelse med vad sakrevisionen synes ha förutsatt och med hänsyn till vad under remissbehandlingen framkommit, inskränkas till att avse travtävlingar. Någon anledning att i nu förevarande sammanhang överväga en minskning av vinstavdraget vid totalisatorspel i samband med galopptävlingar anser jag icke föreligga. Den av förslaget föranledda inkomstökningen för statsverket uppskattar jag till åtta miljoner kronor. Då riks-

räkenskapsverket beräknat inkomsterna av totalisatormedel för nästa budgetår till 27 miljoner kronor enligt oförändrade grunder, bör således inkomstiteln uppföras med 35 miljoner kronor.

I det i statsverkspropositionen intagna förslaget till beräkning av inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1958/59 har i överensstämmelse med departementschefens förslag inkomsten å titeln totalisatormedel upptagits till 35 000 000 kronor.

Till stöd för yrkandet i *de förevarande motionerna* har bl. a. anförts följande. Den erfarenhet man i all världens hästsportländer skaffat sig under en mycket lång tid är, att när staten försökt draga till sig mer än 20 % av insatserna, har staten alltid gjort nettoförlust och efter kort tid måst ändra tillbaka. I USA och Canada reagerar människorna än hårdare, och där har bakslagen inträffat redan vid 15 %. Att den svenska allmänheten, hästägarna och hästuppfödarna skulle reagera på annat sätt än i världen i övrigt kan endast den betvivla, som icke brytt sig om att taga reda på dessa väl kända och dokumenterade fakta. Den svenska statens misslyckade försök 1948 borde dock vara tillräckligt avskräckande. Att staten gått miste om mycket pengar genom att under tio år hålla kvar ett avdrag av 30 % på galoppens kombinationsspel är alldeles säkert, samtidigt som sporten därigenom mycket och helt onödigtvis skadats. Ännu efter tio år har detta kombinationsspel i fast penningvärde icke uppnått den omsättningscifra som uppnåddes 1947. Denna procentsats bör nu såsom lantbruksstyrelsen föreslagit återföras till 20. Om ingen höjning sker, men 30 %-avdraget för galoppen sänkes till 20, kan man med säkerhet räkna med högre inkomst för statsverket än 27 miljoner kronor redan under nästa budgetår. Huruvida man med dessa lägre procentsatser kan uppnå 35 miljoner redan budgetåret 1958/59 är givetvis vanskligt att bestämt förutsätta. Man kan däremot bestämt förutsätta att det icke kommer att lyckas med den av departementschefen föreslagna åtgärden.

Till utskottet har inkommit en skrift i ärendet från Svenska travsportens centralförbund.

Utskottet

Enligt lotteriförordningen må totalisatorverksamhet inte bedrivas utan tillstånd av Kungl. Maj:t. I samband med medgivande av sådant tillstånd har Kungl. Maj:t brukat utfärda vissa föreskrifter rörande dispositionen av de inflytande totalisatormedlen. Sålunda har stadgats, att av insatsernas totala belopp skall innehållas 20 procent, medan vinnarnas andel skall utgöra 80 procent, varifrån dock avgår visst, totalisatorhållarna tillkommande mindre belopp. Denna fördelning av totalisatormedlen har med två undan-

tag varit gällande sedan år 1923, då det första tillståndet till totalisatorspel gavs. Det ena undantaget gällde tiden den 1 april 1948—den 31 mars 1949, då enligt beslut av 1948 års riksdag ytterligare tio procent av insatserna överfördes till statsverket. Höjningen medförde dock en sjunkande spelomsättning, vilket föranledde riksdagen att redan påföljande år återgå till den lägre uttagsprocenten. Det andra undantaget avser det s. k. kombinationsspelet, vilket endast förekommer vid galopptävlingar. Beträffande sådant spel beslöt nämligen 1949 års riksdag att bibehålla 30-procentavdraget och häri har senare ingen ändring skett. Rörande fördelningen av förenämnda andel om 20 procent har Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter. Dessa innebär för travsporten att statens andel utgår efter en progressiv skala, så att vid speldagsomsättningar under 100 000 kronor staten tillförs mellan 2 och 6 procent samt vid högre omsättningar 14 procent. Återstoden av 20-procentsandelen tillfaller totalisatororganisationerna för att användas till täckande av allmänna omkostnader, priser m. m..

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att med verkan från och med den 1 juli 1958 meddela föreskrifter om överföring till statsverket av ytterligare 5 procent av insatserna vid totalisatorspel i samband med travtävlingar. I propositionen beräknas inkomstökningen för staten genom en sådan överföring till 8 miljoner kronor.

I de likalydande motionerna I: 252 och II: 321 har framställts yrkande, innebärande avslag å statsverkspropositionen i denna del, varjämte hemställt att riksdagen måtte besluta att det nu för kombinationsspel gällande avdraget om 30 procent måtte sänkas till 20 procent.

Totalisatoromsättningen vid travtävlingar har under senare år visat en stark stegring. Såsom framgår av ovan intagna tablå utgjorde omsättningen år 1947 knappt 60 miljoner kronor. Den sjönk som förut antytts åren 1948 och 1949 men har därefter oavbrutit stigit för att år 1956 uppgå till drygt 173 miljoner kronor. För år 1957 var motsvarande siffra enligt vad utskottet inhämtat drygt 193 miljoner kronor. Totalisatoromsättningen vid galopptävlingar har däremot stigit tämligen obetydligt, från 11 miljoner kronor år 1947 till mellan 13 och 14 miljoner kronor under ettvar av åren 1954—1956.

Departementschefen har i propositionen uttalat att totalisatoromsättningen numera nått en sådan storleksordning, att en höjning av vinstavdraget är motiverad. Utskottet delar uppfattningen att en sådan höjning bör vidtas. Därvid har utskottet särskilt beaktat att riksdagen nyligen, i syfte att tillföra statsverket ökade inkomster, fattat beslut om en höjning av den indirekta beskattningen. Förslag härom väcktes efter det statsverkspropositionen framlades. Enligt detta beslut har bl. a. lotterivinstskatten, som utgår på t. ex. tipsvinster och vinster i penninglotteriet men inte på vinster i totalisatorspel, höjts från 20 till 30 procent. Att nu företa en höjning av statens andel av totalisatormedlen måste anses ligga i linje med berörda beslut.

Propositionen innebär att höjningen endast drabbar travsporten. Såsom framgår av den till utskottet inkomna skriften kan ur principiell synpunkt skäl obestridligen anföras för att beskatta samma spelformer på samma sätt vare sig de utövas på travbanorna eller på galoppbanorna. Frågan bör emellertid enligt utskottets mening även bedömas under hänsynstagande till det förhållandet att galoppsportens totalisatorspel — på grund av det däri förekommande kombinationsspelet, som redan är belastat med ett högre avdrag än vad som i propositionen föreslås i fråga om travsporten, nämligen 30 procent — genomsnittligt sett får vidkännas ett avdrag av ca 26 procent. Av betydelse är självfallet också att totalisatorspelet inom galoppsporten inte tillnärmelsevis har samma omfattning som spelet inom travsporten.

I de förevarande motionerna har bl. a. uttalats att ett genomförande av propositionsförslaget skulle leda till en sådan nedgång av omsättningen i totalisatorspelet å travbanorna att åtgärden inte kommer att medföra den beräknade ökningen av statens inkomster av totalisatormedlen.

Såsom motionärerna påpekat resulterade 1948 års höjning i en inte obetydlig nedgång av totalisatoromsättningen. Utskottet vill emellertid erinra om att den då beslutade höjningen var dubbelt så stor som den nu föreslagna. Härtill kommer att höjningen nu avses skola genomföras nästan samtidigt med en ännu kraftigare höjning av skatten på andra spelformer. Med hänsyn härtill kan man enligt utskottets uppfattning räkna med att den omsättningsminskning, som ett genomförande av höjningen möjligen kan föranleda, blir relativt begränsad. Det bör också observeras att beräkningen av hur mycket statens inkomst av totalisatormedel kommer att öka genom den i propositionen föreslagna åtgärden skett på grundval av 1956 års omsättningssiffror. Nu föreliggande motsvarande siffror för år 1957 utvisar, att omsättningen då var 20 miljoner kronor högre än år 1956.

Av det anförda framgår att utskottet tillstyrker det i statsverkspropositionen framlagda förslaget om höjning av statens andel av travsportens totalisatormedel. Motionerna avstyrks således av utskottet i motsvarande del. Då det inte bör ifrågakomma att sänka det för kombinationsspel gällande avdraget om 30 procent samtidigt som den i propositionen föreslagna avdragshöjningen vidtas, avstyrker utskottet motionerna även i vad de avser sänkning av avdraget för nämnda spelform.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående totalisatormedlen, bemyndiga Kungl. Maj:t att, med verkan från och med den 1 juli 1958, meddela föreskrifter om överföring till statsverket av — utöver de belopp som enligt nu gällande bestämmelser skall till statsverket överföras — ytterligare fem procent av insatserna vid totalisatorspel i samband med travtävlingar, samt

2) att de likalydande motionerna I: 252 av herr Manner-skantz och II: 321 av herr Cassel icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 mars 1958

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjö Dahl, Eriksson, Spetz, Gustaf Elofsson*, Erik Jansson*, Söderquist*, Bengtson, Oscar Carlsson* och Yngve Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Brandt, Nilsson i Svalöv, Allard, Kärrlander*, Persson i Svensköp*, Vigelsbo*, fru Holmqvist, herrar Stenberg och Rydén.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.